

Tiltaksstrategi for miljøvirkemidlene i landbruket 2023 - 2026 for Larvik kommune

1. Innledning	3
1.1 Oversikt over prioriterte tiltak	4
2. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	7
2.1. Forurensning	7
2.1.1. Hydrotekniske tiltak	9
2.1.2. Utslipp til luft	10
2.1.3. Plantevern	10
2.2. Kulturlandskap	11
2.2.1. Verdifulle kulturlandskap i innmark og utmark	12
2.2.2. Kulturminner og kulturmiljøer	13
2.2.3. Biologisk mangfold	14
2.2.4. Friluftsliv og tilgjengelighet	15
2.3. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter	16
2.4. Priser for egeninnsats SMIL-tiltak	17
3. Tilskudd til drenering (grøfting)	18
4. Tilskudd til tiltak i beiteområder	19
4.1. Faste installasjoner	19
4.2. Elektronisk overvåkningsutstyr	19
4.3. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter	20
5. Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)	21
5.1. Ungskogpleie	21
5.1.1. Gjennomføring	22
5.1.2. Forsømte bestand/høye kostnader	22
5.1.3. Tilskudd	23
5.2. Skogsveier	23
5.2.2. Prioriteringer	24
5.3. Miljøtiltak i skogbruket	24

1. Innledning

Kommunene forvalter miljøvirkemidlene i jord- og skogbruk, og næringstiltak i skogbruket. Hver enkelt kommune skal i henhold til *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket* og *Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket* utarbeide en langsiktig tiltaksstrategi for bruken av midlene, for å prioritere tiltak som er viktig lokalt.

Førende for kommunens tiltaksstrategi er:

- Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
- Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder
- Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord
- Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)
- Nasjonalt miljøprogram 2023-2026
- Regionalt miljøprogram for jordbruket for Vestfold og Telemark 2019-2022
- Regionalt skog- og klimaprogram for Vestfold og Telemark 2019-2022 (RSK)
- Veiledning om kommunale retningslinjer 2020-2022. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.
- Tildelingsbrev av landbruksrelaterte tilskudd til kommunene i Vestfold og Telemark fylke 2023

Miljøarbeidet i landbruket er organisert i 3 nivåer: Nasjonalt miljøprogram, regionalt miljøprogram og regionalt skog- og klimaprogram, og kommunal tiltaksstrategi. Det skal utarbeides samordna retningslinjer for bruken av tilskuddsmidlene innenfor SMIL og NMSK i samarbeid med næringsorganisasjonene. De kommunale strategiene er bygd på felles diskusjoner med organisasjonene og samordning mellom kommunene, for å gi et entydig budskap til brukerne om hvilke tiltak næringen og forvaltningen ønsker å prioritere. Det gjennomføres årlige møter med organisasjonene der tiltaksstrategien diskuteres og eventuelt justeres.

Larvik kommune har utarbeidet tiltaksstrategi i samråd med følgende organisasjoner:

- Brunlanes landbrukslag
- Hedrum bondelag
- Kjose bondelag
- Lardal bondelag
- Tjølling bondelag
- Vestfold bonde- og småbrukarlag
- Fritzøe Skoger
- Lardal og Siljan skogeierområde
- Nedre Lågen skogeierområde

1.1 Oversikt over prioriterte tiltak

I tildelingsbrevet fra Statsforvalteren for 2023 er det gitt føringer for hva kommunene bør prioritere. Som en oppsummering av Larvik kommunes tiltaksstrategi for bruken av SMIL-midlene vil følgende prioriteringer gjelde for perioden 2023 - 2026:

	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	Tilskuddssats (inntil)
1	Avrenning til vann <ul style="list-style-type: none">● Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg; rørgater, kummer, avskjæringsgrøfter, etc.● Gjenåpning av bekkelukkinger.● Erosjonssikring i/langs vassdrag.● Flomdempende tiltak.● Etablering av vegetasjonssone langs vassdrag.● Etablering og vedlikehold av fangdam og våtmarker (70 %)● Tiltak mot avrenning fra veksthus● Tiltak i større bekker/elver, vannområder, rasforebyggende tiltak● Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter (100 %)	60 %
1	Biologisk mangfold <ul style="list-style-type: none">● Tilrettelegging for pollinerende insekter● Bekjempelse av fremmede, skadelige arter● Istandsetting av trua og utvalgte naturtyper● Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter (100 %)	50 %
2	Kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljøer <ul style="list-style-type: none">● Gjerder til organisert beitebruk som ikke omfattes av ordningen "<i>tiltak i beiteområder</i>"● Istandsetting av gammel kulturmark● Istandsetting/synliggjøring av kulturminner	50 %

	<ul style="list-style-type: none"> • Restaurering av tak på verneverdige bygninger (25 %) 	
3	Øvrige tiltak <ul style="list-style-type: none"> • Utslipp til luft (f.eks. tak på gjødselkummer) • Plantevern (Redusere avrenning fra punktkilder, biobed) • Friluftsliv, tilrettelegging av ferdselsårer • Andre tiltak som vurderes å falle inn under SMIL-ordningen 	30 %

Tilskudd til drenering	Tilskuddssats
Systematisk grøfting	2500 kr/daa
Usystematisk grøfting	38 kr/løpemeter (opp til maks 2500 kr/daa)

Tilskudd til tiltak i beiteområder	Tilskuddssats (inntil)
Planleggings- og tilretteleggingstiltak	70 %
Faste installasjoner	50 %
Elektronisk overvåkningsutstyr <ul style="list-style-type: none"> • NoFence, find my sheep, etc. 	70 % (for inntil 50 % av dyra)

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)	Tilskuddssats
Ungskogpleie	40 %
Helårs bilvei – stor trafikkbelastning med tunge kjøretøyer	30 – 50 %
Bilveier med begrensninger i teleløsnings- og nedbørsperioder	20 – 40 %
Ombygging av bruer på skogsbilveier	40 – 60 %
Traktorveier	20 – 30 %

2. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

I formålsparagrafen til forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket står det følgende: *«Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.»*

Bruken av SMIL-midler i Larvik har de siste årene variert mellom ca. kr 800 000,- og kr 2,1 millioner. Statsforvalteren omfordeler resterende tilskuddsmidler mellom kommunene på slutten av året, noe som oppleves som en god måte å fordele SMIL-midlene på.

I henhold til forskriften kan det innvilges tilskudd på inntil 70 % av kostnadsoverslaget til kulturlandskapstiltak og forurensningstiltak, og inntil 100 % til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. For særskilte tiltak som gjelder biologisk mangfold kan det også innvilges inntil 100 % tilskudd. Kommunene skal i samråd med næringsorganisasjonene fastsette tilskuddssatser og prioriteringer for tilskuddet som er tildelt kommunen, på bakgrunn av de miljøutfordringene kommunen har.

Tilskudd kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Se øvrige vilkår for å søke i § 3 i forskriften. Tiltak må ikke utføres før søknad er godkjent og tilskudd innvilget. Det søkes gjennom Landbruksdirektoratets elektroniske søknadsskjema.

Søknader vil bli behandlet og tildelt tilskudd fortløpende. Saksbehandlingssystemet er stengt i januar, så kommunen får ikke behandlet søknader før februar. Siste frist for å søke SMIL-midler er 15. november, for at kommunen skal få tid til å behandle sakene innen årsslutt og eventuelt kunne ha muligheten til å etterspørre mer midler.

2.1. Forurensning

Larvik kommune er en av Norges største grønnsakskommuner. Det dyrkes også mye poteter i kommunen, i tillegg til korn. Dette innebærer at jorda utsettes for mye jordarbeiding og det er mye åpen åker som er erosjonsutsatt, særlig om vinteren. Dette gir utfordringer i forhold til avrenning av næringsstoffer og jordpartikler.

Husdyr finnes spredt i kommunen, og det er fremdeles noe storfe, sau og hest på beiten. I tillegg finnes det en del fjørfe og noe slaktegris. Det dyrkes grovfôr på rett i underkant av 20 % av den fulldyrka jorda i kommunen.

I Larvik varierer jordarten til dels mye. I Lågendalen er jordarten sand av forskjellig gradering som eroderer lett. Den dyrka jorda ligger ofte helt ut mot elvekanten mot Lågen. Høydeforskjellen mellom Lågen og den dyrka jorda kan være så mye som 30 meter. Som følge av vannsig i sedimentene går det ofte ras som strekker seg langt inn på dyrka mark. I Brunlanes er jordarten stort sett morene og sand. I Tjølling varierer jordarten mellom lettleire, morene og sand. I de kystnære områdene i Brunlanes og Tjølling er jordarten ofte lett sandjord som er tørkesvak og erosjonsutsatt. Her foregår det meste av tidligproduksjonen av grønnsaker og poteter.

I 2007 ble EU's vanddirektiv besluttet innlemmet i EØS-avtalen. I Norge er disse bestemmelsene nedfelt i *Forskrift om rammer for vannforvaltningen* (Vannforskriften). Hovedmålet er å sikre god miljøtilstand i vann, både vassdrag, grunnvann og kystvann. Larvik kommune har arealer i vannområdene Numedalslågen, Siljan-Farris, Skien-Grenlandsfjorden og Horten-Larvik som alle er i Vestfold-Telemark vannregion. Ny planperiode for forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram er 2022-2027.

Når forvaltningsplanene for de enkelte vannregionene er godkjent, skal de konkrete tiltakene gjennomføres. Med bakgrunn i dette utarbeidet Larvik kommune i 2011 en områdeplan for Larviks del av nedslagsfeltet til Numedalslågen. Arbeidet gikk ut på å registrere forslag til hydrotekniske tiltak. I planen ble det beskrevet noe mer enn 100 forslag til tiltak. I det videre arbeidet med å sørge for at tiltak som hindrer forurensning blir gjennomført vil Larvik kommune vurdere om det skal utarbeides lignende områdeplaner for de andre vannområdene, eller for deler av områdene. Målet er å informere gårdbrukerne om aktuelle tiltak som kan innvilges tilskudd.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark har i Regionalt miljøprogram i jordbruket for Vestfold og Telemark for perioden 2023-2026 bestemt at alt jordbruksareal under marin grense er prioritert område for vannmiljøtiltak. Dette tilsvarer alt dyrka areal i Larvik kommune.

Landbruket står også for et betydelig utslipp av klimagasser til luft. Her jobbes det mye for å finne gode løsninger som reduserer disse utslippene. I 2020 ble klimakalkulatoren presentert. Verktøyet skal kunne brukes på det enkelte bruk for å kunne beregne egne utslipp og finne ut av hvor det er mulig å kutte utslipp. Eksempler på utslipp vi kan ta tak i er lagring av husdyrgjødsel som fører til utslipp av ammoniakk, lystgassutslipp fra vannmetta overflater og utslipp fra fossile brensler, for å nevne noe.

Intensiv jordbruksdrift, som det er mye av i Larvik, fører til en betydelig bruk av plantevernmidler. Plantevernmidlene inneholder stoffer som kan gjøre skade på miljøet dersom det kommer på avveie. Derfor er det strenge krav til bruk av plantevernmidler, både når det gjelder hvem som kan bruke dem, når i veksttiden de benyttes, og avstand til vassdrag. Likevel er punktutslipp fra blant annet påfyllings- og vaskeplasser en kilde til forurensning.

For jordbrukets del kan det innvilges SMIL-midler til å stimulere gjennomføring av tiltak som begrenser forurensning. Foreslåtte tiltak i tiltaksstrategien skal prioriteres.

2.1.1. Hydrotekniske tiltak

Det kan gis tilskudd til tiltak som bidrar til å hindre/ redusere erosjon og forurensning fra jordbruksarealer. Hydrotekniske tiltak skal prioriteres høyt i områder under marin grense. Hele kommunen regnes som prioritert område. Erosjon er en trussel for kulturlandskapet og matproduksjonen ved at arealer og jordsmonn går tapt og utvasking av næringsstoffer og jordpartikler forurenses vassdrag. Eksempler på tiltak som kan støttes under denne ordningen er følgende:

- Anlegging av nedløpskummer og legging av rør der hensikten er å lede overflatevann og vann fra avskjæringsgrøfter ned til nærmeste kum/vassdrag.
- Utbedring av grøfteutløp for å forhindre erosjon i bekke/elvekant.
- Bygging av flomvoll eller kumdam med tilhørende nedløpskummer og utløpsrør.
- Avskjæringsgrøfter inn mot jordbruksareal.
- Utskifting av gamle rør i tidligere bekkelukkinger. Betongrør går i oppløsning eller blir knust av tunge maskiner. Mange bekkelukkinger er underdimensjonert i forhold til nåtidens og estimert framtidig nedbørsregime.
- Gjenåpning av bekkelukkinger/graving av åpen kanal for å redusere erosjon, øke vannløpets selvrensingsevne og legge forholdene til rette for økt biologisk mangfold.
- Anlegg av fangdammer og våtmarker. Tømming av fangdammer
- Erosjonssikring av bekke- og elvekanter langs dyrka jord. Etter utført tiltak bør det etableres en god kantvegetasjon.
- Store kostnadskrevende tiltak i større bekker og elver, og rasforebyggende tiltak.

Det gis ikke tilskudd til typiske vedlikeholdsarbeider, som for eksempel rensking av bekker og hogst i bekkeløp.

Tiltak støttes generelt med inntil 60 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag, men i noen saker kan det gis inntil 70 % tilskudd. (F.eks. til fangdammer).

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. Flere av tiltakene må det søkes Statsforvalteren eller fylkeskommunen om tillatelse til å utføre etter *Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag*. Det kan også behøves en avklaring med fylkeskommunen ved kulturarv i

forhold til gravearbeider i enkelte områder. Dette utløser normalt ca. en måneds ventetid.
Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.

Erosjonssikring av bekkekant ved steinsetting. Foto: Johanne Dolven.

2.1.2. Utslipp til luft

Det kan gis tilskudd til permanente tak til utvendige gjødselkummer for å motvirke utslipp av gasser til lufta. Eventuelle andre tiltak som reduserer utslipp av ammoniakk og andre klimagasser, eller som øker opptak av karbon i jorda kan også vurderes innenfor dette punktet.

Tiltak kan støttes med inntil 30 % av godkjent kostnadsoverslag. Ved stor pågang av SMIL-søknader kan søknader innenfor utslipp til luft måtte ligge på vent til slutten av året, for å se an tilskuddsmidlene.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

2.1.3. Plantevern

Det kan gis tilskudd til spesielle investeringer for å redusere punktutslipp av plantevernmidler, f.eks. ved påfylling eller rengjøring av utstyr. Eksempel på tiltak er biobed ved påfyllings- og vaskeplasser.

Tiltak kan støttes med inntil 30 % av godkjent kostnadsoverslag. Ved stor pågang av SMIL-søknader kan søknader innenfor plantevern måtte ligge på vent til slutten av året, for å se an tilskuddsmidlene.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

2.2. Kulturlandskap

Kulturlandskapet i jordbruket er alt landskap påvirket av menneskets jordbruksdrift gjennom århundrer og den dag i dag. Fordi husdyrhold har opphørt på mange gårder og det er vanligere å ha husdyr på innmarka nå enn det var tidligere, er gjengroing av tidligere hagemarker en gjennomgående utfordring i kommunen. Kulturmarkene er viktig for mange arter, både av planter og dyr. Gjennom SMIL-ordningen skal det stimuleres til at kulturlandskapet holdes åpent og i hevd. Istandsetting av gammel kulturmark gjennom rydding og beiting har også en positiv påvirkning på biologisk mangfold i jordbrukslandskapet. Tiltak må ikke komme i konflikt med viktige naturverdier og kulturminner.

Kulturminner og kulturmiljøer er spor etter historisk menneskelig aktivitet. I Larvik kommune har vi kulturminner som dekker mange av landets sentrale tidsperioder. Det finnes f.eks. gravhauger, hulveier, kullmiler, steingjerder, m. m. I mange områder er det funnet betydelige antall løsfunn fra ulike tidsperioder. Oppover langs Lågen er det en del kulturminner fra nyere tid.

En del av de gamle driftsformene i jordbruket, som beiting og slått, har opphørt mange steder. Disse driftsformene skapte naturtyper som la godt til rette for et stort biologisk mangfold og for pollinerende insekter. Flere av disse naturtypene er i dag trua (som f.eks. hagemark og naturbeitemark), og slåttemark er kategorisert som *utvalgt naturtype*. Hule eiker er også en *utvalgt naturtype* som med korrekt skjøtsel kan bli svært gammel og kan gjennom sin levetid huse opptil 1500 ulike arter av insekter.

Spredning av fremmede arter er også en stor utfordring i kommunen. Kommunen utførte en registreringsjobb sommeren 2017 rundt om i kommunen, og fant mange forekomster av fremmede arter som parkslirekne, kjempebjørnekjeks, rynkerose og kjempespringfrø, for å nevne noen. Det er også betydelig mengder med lupiner, i hovedsak langs veier i hele kommunen. Spredning av fremmede arter er en av de største truslene mot biologisk mangfold fordi det spres raskt og utkonkurrerer stedegne arter. Regjeringa har utarbeidet en egen tiltaksplan for bekjempelse av fremmede skadelige arter (2020-2025).

Tilrettelegging for pollinerende insekter blir stadig viktigere. Pollinatorene har en særdeles viktig rolle i økosystemet, og uten pollinatorer vil det bli svært vanskelig å produsere mye av den maten vi spiser. Ca. en fjerdedel av de norske pollinerende artene er på rødlista, og tilbakegang for pollinerende insekter skyldes blant annet arealendringer, klimaendringer, spredning av fremmede arter, bruk av plantevernmidler og miljøgifter. Gjengroing, nedbygging og gjødsling er eksempler på arealendringer som truer de pollinerende artene, i tillegg til oppstyking av leveområdene. Regjeringa ga i 2018 ut en nasjonal pollinatorstrategi for å øke fokus på utfordringene.

Friluftsliv er viktig i et folkehelseperspektiv og blir stadig mer populært. I Larvik finnes det flere organisasjoner som har friluftsliv som formål og det finnes milevis med turstier i kommunen, fra Brunlanes i sør, med sine 3 mil med sammenhengende kyststi, til mer sentrumsnært (Fjordstien, Revestien, Elvestien, Farrisstien), og helt nord i kommunen, i gamle Lardal, hvor det finnes flere *Huldrestier*. Bøkeskogen er Norges første offentlige friområde og er i dag svært hyppig benyttet til rekreasjon for Larviks befolkning. I de større skogområdene finnes flere hytter som er populære turmål, og i 2018 åpnet en paddeled langs Vestfold-kysten. Vinterstid kjøres det opp skiløyper flere steder i kommunen.

2.2.1. Verdifulle kulturlandskap i innmark og utmark

Det kan gis tilskudd til istandsetting av verdifulle kulturlandskap i innmark og utmark. Et virkemiddel i denne sammenheng er bruk av beitedyr i områder som står i fare for å gro igjen. Istandsetting kan være rydding og inngjerding av områder for beiting med permanent gjerde. Det gis ikke tilskudd til inngjerding av skog med mindre skog inngår i et større område som også består av tilskuddsberettigede arealer. Arealer som har vært gjengrodd i mer enn 30 år regnes som skog. Tiltak for å fremme biologisk mangfold i skog og utmark omfattes bare dersom lokaliteten er gammel kulturmark, f.eks. utslåtter eller setervoller.

Tiltak kan støttes med inntil 50 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag. Beiting på området må skje i minst fem år etter innvilgning av tilskudd.

Det kan gis tilskudd til innkjøp av NoFence-klaver i stedet for gjerdemateriell ved rydding av gammel kulturmark. I noen tilfeller kan det være nødvendig med gjerding i tillegg til NoFence på enkelte deler av arealet, f.eks. inntil vei. Antall klaver i kostnadsoverslaget må stå i forhold til antall beitedyr som trengs på det ryddede arealet for et tilstrekkelig beitetrykk, dvs. minst ett dekar beitbart areal per småfe og minst fem dekar beitbart areal per storfe. Tiltaket kan støttes med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. Beiting på område må skje i minst fem år etter innvilgning av tilskudd.

- Øverste godkjente kostnadsgrunnlag er hva det ville koste å rydde og gjerde inn det aktuelle arealet med fysisk gjerde.

ELLER

- Øverste godkjente kostnadsgrunnlag er hva det vil koste å rydde og kjøpe inn elektronisk gjerdeutstyr for det aktuelle arealet.
- Fremtidige driftskostnader til elektronisk gjerde kan ikke tas med.

Merk at det kan søkes tilskudd til NoFence under ordningen for tiltak i beiteområder, men dette er i utgangspunktet forbeholdt organiserte beitelag.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

2.2.2. Kulturminner og kulturmiljøer

Det kan gis tilskudd til tiltak som bidrar til å ta vare på kulturminner i jordbrukslandskapet og til å gjøre dem mer tilgjengelige for allmennheten uten at tiltaket medfører inngrep i kulturminnet i forbindelse med tilrettelegging. Tilskudd kan gis til istandsetting/synliggjøring av både automatisk freda kulturminner som gravhauger, hustuffer, m.m. og til andre kulturminner som steingjerder og skigarder.

Tiltak kan støttes med inntil 50 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag. Dersom tiltaket kan støttes med andre tilskuddsmidler skal utmålingen av SMIL-tilskuddet vurderes i forhold til nytten av tiltaket og størrelsen på andre tilskudd. Tilskuddet kan gis til skjøtsel, istandsetting og vedlikehold. Årlig skjøtsel støttes gjennom RMP.

Steingjerder kan bli svært fine landskapselementer hvis de ryddes frem. Foto: Einar Kolstad.

Det kan gis tilskudd til vedlikehold og istandsetting av verneverdige bygninger (bygninger som er arkitektonisk eller kulturhistorisk viktige). Det kan ikke gis tilskudd til freda bygninger. Det kan gis tilskudd til utbedring av tak på bygninger som har kvaliteter det er viktig å ta vare på for kommende generasjoner. Ved restaurering av tilskuddsberettigede bygninger skal

bygningene restaureres med tanke på å bevare mest mulig av bygningenes opprinnelige elementer, egenart og helhet. Det bør foretas mindre reparasjoner fremfor hel utskiftning. Ved istandsetting skal arbeidet bygge videre på tradisjonell utførelse med hensyn til konstruksjon, materialbruk, teknisk utførelse, håndverksteknikker og detaljering. Tilbakeføring til opprinnelig utførelse kan skje dersom det foreligger dokumentasjon på denne. Tilbakeføring bør ikke skje dersom senere endringer vurderes som verdt å bevare som del av kulturminnets bruks- eller bygningshistorie. Eksempler på bygninger som kan innvilges tilskudd er eldre driftsbygninger, bryggerhus og potetkjellere i tilknytning til jordbrukslandskapet. Det gis ikke tilskudd til utbedring av tak på bolighus.

Tiltak på bygninger kan støttes med inntil 25 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag. Kostnadsoverslag inntil kr 1 000,-/m² kan godkjennes. Dersom tiltaket kan støttes med andre tilskuddsmidler (Kulturminnefondet, Fylkeskommunens midler til verneverdige bygg, Norsk kulturarv osv.) skal utmålingen av SMIL-tilskuddet vurderes i forhold til nytten av tiltaket og størrelsen på andre tilskudd.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. For tiltak som retter seg mot kulturminner og verneverdige bygninger er det aktuelt å kreve uttalelse eller skjøtselsplan fra kulturminnemyndigheten, det må derfor påregnes lengre saksbehandlingstid. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

2.2.3. Biologisk mangfold

Det kan gis tilskudd til istandsetting av utvalgte naturtyper (hule eiker, slåttemark), trua naturtyper (f.eks. hagemark, naturbeitemark), og andre biologisk verdifulle arealer (f.eks. for trua arter og pollinerende insekter) i jordbrukslandskapet. Det gis ikke tilskudd til tiltak på fulldyrka jord. Kantsoner på fulldyrka jord tilsådd med pollinatorvennlig frøblanding kan gis årlig tilskudd gjennom RMP-ordningen. Rydding, beiting, planting/skjøtsel av kantvegetasjon er eksempler på tiltak utenfor fulldyrka jord som kan tilrettelegge for pollinatorene. Tiltak som fremmer biologisk mangfold skal vektlegges i prioriteringen av midlene, i henhold til føringene fra Statsforvalteren.

Tilrettelegging for ville pollinatorer gjennom blomsterenger som blomstrer gjennom hele sesongen.

Foto: Marit Grimsrud.

Det kan gis tilskudd til kartleggingsprosjekt og bekjempelse av fremmede skadelige arter i tilknytning til jordbrukslandskapet. Her må det vedlegges en plan for bekjempelsen sammen med søknad om tilskudd. Se gjerne gjennom Handlingsplan mot skadelige fremmede arter i Vestfold, utarbeidet av Fylkesmannen i Vestfold i 2018 for tips til bekjempelse. Det er viktig at eventuelt avfall blir håndtert på riktig måte for å hindre at arter spres til nye områder. Det er også viktig at bekjempelsen skjer over tid, for å hindre gjenetablering av arten og at hele forekomsten blir bekjempet (også eventuelt utover egen eiendomsgrense).

For tiltak som fremmer biologisk mangfold kan det gis tilskudd på inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. Tiltak for ville pollinerende insekter og truet natur skal prioriteres høyt. Dersom tiltaket kan støttes med andre tilskuddsmidler skal utmålingen av SMIL-tilskuddet vurderes i forhold til nytten av tiltaket og størrelsen på andre tilskudd. For særskilte tiltak som ivaretar biologisk mangfold kan det gis inntil 100 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

2.2.4. Friluftsliv og tilgjengelighet

Etablering og istandsetting av stier og ferdselsårer i jordbrukslandskapet tilrettelegger for mer tilgjengelighet og opplevelser. Opparbeiding av stier på dyrka mark der hensikten er å binde sammen eksisterende sti- eller veinett kan støttes gjennom SMIL-tilskudd. Opparbeidelse av tursti må skje på en slik måte at stien enkelt kan tas i bruk igjen som dyrka

mark. Dersom tiltak skal skje på leid areal, må det foreligge en 10-årig jordleieavtale og tillatelse fra grunneier til å gjennomføre tiltaket.

Tiltak kan støttes med inntil 30 % av godkjent kostnadsoverslag til etablering/opparbeiding. Det gis årlig tilskudd til vedlikehold av ferdselsårene gjennom RMP-ordningen.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

Merket tursti langs Farris i Larvik. Foto: Johanne Dolven.

2.3. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Formålet med prosjektene er å legge forholdene til rette for helhetlige prosjekter over større områder (f.eks. i grender eller hele vassdrag) i forbindelse med konkrete kulturlandskapstiltak eller forurensningstiltak.

Larvik kommune kan, i samarbeid med rådgivende gruppe, årlig vurdere å sette i gang områdetiltak ut fra de behov kommunen til enhver tid måtte ha. Områdeplan for Numedalslågen utarbeidet i 2011 er et eksempel på hvordan en områdeplan kan gjennomføres. Nytt planleggingsprosjekt for å bedre vannkvaliteten i Viksfjord er under arbeid.

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter kan støttes med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag. Tiltakshaver må kunne belage seg på at tildeling av tilskudd må kunne gjøres over flere år for kostnadskrevende prosjekter.

2.4. Priser for egeninnsats SMIL-tiltak

Type arbeid	Priser
Manuelt arbeid	400 kr/t
Tillegg for bruk av traktor m/henger	400 kr/t
Gravemaskin inkl fører	Under 8 tonn: 700 kr/t 8-12 tonn: 900 kr/t Over 12 tonn: 1100 kr/t
Rydding av beiter (dekker alt arbeid med rydding av beiter inkl. manuelt arbeid og utstyr)	Noe gjengrodd: Inntil 1000 kr/daa Middels gjengrodd: Inntil 2000 kr/daa Sterkt gjengrodd: Inntil 3000 kr/daa
Oppsetting av gjerde (arbeid)	Elektrisk gjerde: 20 kr/lm Nettinggjerde: 40 kr/lm
Restaurering av steingjerde	Inntil 250 kr/lm

3. Tilskudd til drenering (grøfting)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til grøfting av tidligere grøftet jordbruksjord, for å potensielt kunne øke produksjonen og hindre erosjon og overflateavrenning av næringsstoffer til vassdrag. Drenering (grøfting) er et viktig tiltak for å redusere forurensning fra jordbruket. Dårlig drenering kan føre til erosjon og utslipp av lystgass.

Det kan gis tilskudd til å grøfte arealer som tidligere er grøftet. Satsene er fastsatt i *Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord*. Det kan gis tilskudd på 2500 kr/daa ved systematisk grøfting eller 38 kr/løpemetere ved usystematisk grøfting begrenset oppad til maks 2500 kr/daa.

Det er avklart med Statsforvalteren at det ved søknad om tilskudd til drenering ikke behøves å innhente tillatelse i henhold til *Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag*, da det anses som mindre tiltak. Det er imidlertid viktig å erosjonssikre utløpene.

Søknadsfrist: Søknader behandles fortløpende. **Siste frist for å sende inn søknad er 1. november.**

4. Tilskudd til tiltak i beiteområder

Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmarka, redusere tap av dyr på utmarksbeite og å fremme fellestiltak i beiteområdene.

Forvaltningen av *Forskrift om tiltak i beiteområder* ble flyttet fra Statsforvalteren til kommunen fra 1.1.2020. Informasjon om ordningen skal lyses ut hvert år og det må settes en søknadsfrist. Tilskuddsbehov må meldes til Statsforvalteren som tildeler hver enkelt kommune midler. I 2023 har Larvik kommune blitt tildelt kr 20 000 innenfor ordningen. Beitelag og andre former for organisert samarbeid der det drives næringsmessig drift kan søke slike midler i den kommunen de har beitedyr (OBS: andre kommuner kan ha andre søknadsfrister og prioriteringer). I spesielle tilfeller kan søknader fra enkeltpersonforetak vurderes, der forholdene ikke ligger til rette for samarbeid. Ved beiting i utmark bør det samarbeides med skogeiersiden for å bidra til mindre skader på plantefelter med planter under 0,5 m høyde.

Tiltak skal gjennomføres innen tre år fra tilskuddet innvilges. Det kan søkes kommunen om utvidelse av fristen, men ikke lenger enn fem år totalt.

Søknadsfrist 15. mai.

4.1. Faste installasjoner

Det kan gis tilskudd til investeringer i faste installasjoner, herunder sanke- og skilleanlegg, ferister, sperregjerder (ikke ordinær inngjerding) og bruer dimensjonert for føring av beitedyr.

Det kan gis tilskudd på inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag.

4.2. Elektronisk overvåkningsutstyr

Det kan gis tilskudd til investeringer knyttet til teknologi, herunder elektronisk overvåkningsutstyr som radiobjeller, lammenoder, merkesavlesere, «findmysheep», m.fl. og elektronisk gjerde (NoFence).

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag (for inntil 50 % av dyrene i beitelaget/besetningen). I føringene fra Statsforvalteren går det frem at minst 28 % av tildelingene kommunene får skal prioriteres til teknologiske tiltak på fylkesbasis.

4.3. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Det kan gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter innenfor utmarksbeitenæringen, herunder planlegging og prosjektering av faste installasjoner, ny organisering av beitelag og utmarksbeiteområder, utarbeidelse av planer for utmarksbeite, vegetasjonskartlegging, prosjektrettet arbeid for stimulering til økt beitebruk og rasjonell utnyttelse av beitene, tidsbegrenset utprøving av nytt utstyr som kan bidra til effektiv og god beitebruk.

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

5. Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivarettatt og videreutviklet.

De kommunale strategiene på NMSK er bygd på felles diskusjoner og samordning mellom kommunene for å gi et entydig budskap til skogeierne om hvilke tiltak næringen og forvaltningen ønsker å prioritere. Det gir forutsigbarhet for både skogeiere og næring.

Ungskogpleie er tiltaket som skal ha høyest prioritet ved innvilgning av NMSK-tilskudd.

5.1. Ungskogpleie

Ungskogpleie er lauvrydding og avstandsregulering som gjennomføres når bestandet er i hogstklasse 2.

Ved ungskogpleie fristilles de trærne som skal utgjøre fremtidsbestandet, det vil si de trærne som skal stå til sluttavvirkning, eventuelt med forutgående tynning. Ofte er det nødvendig med to tiltak i ungskogfasen:

- Lauvrydding for å fjerne konkurrerende vegetasjon til treslaget det satses på.
- Avstandsregulering for å oppnå ønsket tetthet i bestandet og sette igjen de beste trærne av treslaget en ønsker å satse på, slik at tilveksten «flyttes over» på disse.

Ungskogpleie er det viktigste tiltaket for å etablere et godt produksjonsbestand, fordi det:

- Favoriserer treslaget som er best egnet på voksestedet.
- Gjør bestandet mer stabilt mot storm- og snøskader, da det sikrer godt utviklet rotsystem, symmetriske kroner og ønsket tetthet.
- Sikrer best mulig kvalitet, da konkurrerende vegetasjon og mindreverdige, skadde trær tas ut.
- Gir større muligheter til å velge hogstregime (tynning eller ikke og tidspunkt for avvirkning).

5.1.1. Gjennomføring

Lauvrydding gjennomføres før lauvet virker hemmende på bartrærnes vekst og utvikling. Lauvrydding utføres normalt med ryddesag. Avstandsregulering utføres sent i hogstklasse 2, og mange foretrekker å bruke motorsag til dette arbeidet. Antall inngrep i ungskogfasen avgjøres av lokale forhold og bonitet. Jo høyere bonitet, jo flere inngrep kan forsvares.

5.1.2. Forsømte bestand/høye kostnader

I forsømte bestand, det vil si der nødvendig lauvrydding ikke har blitt gjennomført, det er for høy tetthet og det ønskede treslaget er undertrykt av konkurrerende vegetasjon, kan ungskogpleie likevel være et riktig tiltak. Der det forventes høy kostnad pr. dekar, skal kommunen kontaktes før tiltaket gjennomføres og eventuelt forhåndsgodkjenne bruk av skogfond og tilskudd til å dekke kostnaden. Dersom skogeier er å jour med øvrig ungskogpleie på eiendommen og tiltaket vurderes som det beste alternativet, kan kommunen forhåndsgodkjenne tiltaket.

Tiltak med avstandsregulering i slutten av hogstklasse 2 vil på de høyeste bonitetene innebære at overhøyden før inngrep er 10-12 meter. Det kan være et bevisst og riktig valg fra skogeiers side og trenger ikke å innebære at bestandet er forsømt. Hvis skogeier har fulgt opp bestandet med lauvrydding, trenger ikke en sen avstandsregulering å bli veldig kostbart. Det er likevel ønskelig at skogeier kontakter kommunen og får forhåndsgodkjenning til bruk av tilskudd og skogfond før slike tiltak gjennomføres. Bestand hvor en kan komme inn til riktig tid med ungskogpleie skal prioriteres først.

Når bestandet har nådd hogstklasse 3, er det for sent å gjennomføre ungskogpleie. Det kan likevel være kvalitetsfremmende og økonomisk forsvarlig å felle trær uten uttak av virke, men det er ikke tiltak som kan dekkes av tilskudds- og/eller skogfond med skattefordel.

Anbefalte prisnivåer for ungskogpleie:

Bonitet etter Gårdskart	Pris per dekar
Lav	350 kr
Middels	400 kr
Høy	500 kr
Særs høy	650 kr

5.1.3. Tilskudd

Tilskudd gis med en prosentsats. **Søknadsfrist for tilskudd er 1. november.** Søknader innvilges fortløpende inntil potten er tom. Dersom årets pott går tom, skal det søkes om ekstra bevilling. Søknader om tilskudd kan også flyttes over til neste års pott.

5.2. Skogsveier

Det kan gis tilskudd til bygging av nye eller ombygging av eksisterende skogsveier når dette bidrar til helhetsløsninger som gir grunnlag for utnyttelse av skog- og utmarksressursene.

- Det kan bare gis tilskudd til veier som er godkjent etter den til enhver tid gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av veier til landbruksformål, eller etter plan- og bygningslovens bestemmelser.
- Det er videre et vilkår at veien blir bygd i samsvar med gjeldende normaler for landbruksveier med byggebeskrivelse.
- Før anleggsarbeidet settes i gang skal det foreligge en byggeplan som kommunen har godkjent.
- Det er et krav at veien blir vedlikeholdt til den standard som den opprinnelig ble bygd.
- Tilsatte knyttet til offentlige landbruks- og miljøvernmyndigheter har, når de er på tjenestereiser i de områder veien betjener, rett til avgiftsfri bruk av veier som har fått tilskudd.

Nyetablert landbruksvei. Foto: Lars Gladhaug.

5.2.2. Prioriteringer

Veier blir prioritert etter veistandard, lønnsomhet, skoginteresser i veien, samarbeidstiltak og punktutbedringer.

Ombygging av bruer på eksisterende skogsbilveinett prioriteres med tilskudd. Bruk av tre som byggemateriale prioriteres.

Minimumskostnad for søknad om tilskudd til bygging og tiltak på skogsveier settes til kr 80 000. I særlige tilfeller ved punktopprusting kan dette fravikes.

Bruk av veiplanlegger gir grunnlag for økt tilskuddssats. Det kan settes av midler til dekning av inntil ett dagsverk pr. veianlegg uavhengig av om veien blir bygget eller ei.

5.3. Miljøtiltak i skogbruket

I områder der det drives skogbruk kan det gis tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner.

Tilskudd kan gis til følgende tiltak:

- Dekning av merkostnader eller tap ved å gjennomføre skjøtselstiltak for å ivareta og utvikle miljøverdier.
- Delvis dekning av økonomiske tap knyttet til langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier, der hensyn til disse krever at skogeieren avstår fra hogst eller legger om skogsdriften (MIS-registrering ved taksering).
- Dekning av merkostnader ved skogsdrift for å unngå veibyggning som vil redusere «villmarkspregede områder».

Det er et vilkår for utbetaling av tilskudd at miljøverdiene kan påvises og dokumenteres og at merkostnader eller tap er tilstrekkelig dokumentert. Normalt skal tilskudd til en enkelt skogeier ikke overstige kr 75.000.

For tilskudd som gis etter denne bestemmelse skal det inngås en avtale mellom skogeier og kommunen om hvilke plikter og restriksjoner tilskuddet forutsetter. Slike avtaler bør normalt ha en varighet på omkring 10 år. Kommunen kan etter samråd med skogeieren bestemme at avtalen oppheves dersom spesielle forhold tilsier det.

